

УДК 141:78: 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.16>

ОБРАЗ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Світлана Повторєва

*Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
кафедра філософії
вул. Митрополита Андрея, 5, 79013, м. Львів, Україна*

У статті досліджуються особливості застосування методології постмодернізму представниками українського фемінізму (С. Павличко, В. Агеєва, Т. Гундорова, О. Забужко) в контексті осмислення творчості і життєвого шляху Лесі Українки. Засобами цієї методології, особливо застосованими в українському постмодернізмі, є принципи відмінності, трансгресії, деконструкції. Автор доводить, що українські феміністки через таку методологію долучають сучасну українську філософію до новітніх тенденцій європейського гуманітарного дискурсу і популяризують українську культурну спадщину в Європі. Застосовуючи принцип відмінності, представниці українського постмодернізму аналізують різні форми психологічного та морального насильства і поневолення в творчості Лесі Українки. Підкреслюється, що самоідентифікація Лесі пов'язана з емпатією щодо слабших верств суспільства – жінок, робітників, національних, расових, гендерних меншин тощо. Використання принципу трансгресії дозволило українським дослідницям представити образ Лесі Українки як особистості, що усвідомила свою жіночу і творчу гідність. Тому вона змогла перетинати пороги, створені традиційним суспільством, бунтувати, відстоювати свої права і свободу. На думку автора статті, українські феміністки, застосовуючи принцип деконструкції в дослідженні життя і творчості Лесі Українки, відкрили невідомий прихований пласт української культури. Автор статті відзначає, що студії українських феміністок з життя і творчості Лесі Українки викликають чимало критики з боку дослідників-традиціоналістів. На ці закиди представниці українського постмодернізму відповідають іронічно. Вони вважають застарілими традиційні філософські і літературознавчі підходи, згідно з якими видатні люди присвячували своє життя тільки народові або естетичі. Натомість ті принципи, які застосовують українські феміністки (про що йдеться в статті), дозволяють побачити життя і творчість видатних осіб, зокрема Лесі Українки, в усій повноті їх екзистенції. Незважаючи на багату літературу, присвячену Лесі Українці, лишається чимало загадкового в її особистості, і це приваблює дослідників в Україні і за її межами. Духовна сила української письменниці є прикладом для молоді не скорятися перед труднощами, наполегливо йти до своєї мети, жити гідно.

Ключові слова: відмінність, деконструкція, український, постмодернізм, трансгресія, фемінізм.

Лесі Українці, її життю і творчості присвячено чимало праць, але не так багато з них пов'язані з осмисленням її ролі не тільки в художній літературі, але й у філософському постмодерному дискурсі. Такий підхід характерний для сучасного українського фемінізму, що об'єднує кількох доволі креативних авторів [1; 2; 4; 8; 9; 10; 11; 12]. Метою даної статті є дослідження особливостей застосування методології постмодернізму в контексті незвичного, нетрадиційного осмислення творчості і життєвого шляху Лесі Українки (феміністичного «лесезнавства»), а також точок долучення української філософії до новітніх тенденцій європейського філософського дискурсу. До напряму фемінізму в українській гуманітарній галузі можна зарахувати творчість таких дослідниць, як С. Павличко, В. Агеєва, Т. Гундорова, О. Забужко та ін. Істотною складовою цих робіт є виявлення витоків українського фемінізму.

С. Павличко досліджує особливості становлення і розвитку фемінізму в Україні. Характерним в цьому аспекті є збірник її праць «Фемінізм», в якому вона відзначає, що традиція фемінізму веде початок з кінця ХІХ ст. і що в Західній Україні фемінізм був складовою демократичних процесів. Ці українські землі, їх культура протягом значного часу щільно пов'язані з європейським культурним простором. Не було винятком, що частина творів напряму фемінізму написана і видавалася мовами європейських держав (німецькою, польською). Тим самим діяльність українських феміністок сприяла популяризації їх художніх творів в інших країнах. До українських феміністок минулих часів належали О. Пчілка, Н. Кобринська, О. Кобилянська, Л. Українка, їх підтримували І. Франко, М. Павлик та інші видатні представники творчої інтелігенції [7, с. 61]. Початок фемінізму покладений літературною творчістю Н. Кобринської. Характерною ознакою діяльності письменниці був тісний зв'язок із західноєвропейським феміністичним дискурсом. Вона захоплювалася творчістю Джона Стюарта Міла, планувала перекласти українською мовою його твір «Про пригноблення жінок». Велике враження від праць цього автора отримала і Ольга Кобилянська, повісті якої «Людина», «Царівна», чимало оповідань («Вальс меланхолійний» та ін.) є феміністичними за своїм змістом і спрямованістю.

У ряді статей С. Павличко значну увагу приділено Лесі Українці. Авторка доводить, що у творчій діяльності й у приватному житті письменниці фемінізм доволі відчутний. Леся Українка разом з Ольгою Кобилянською «ламали народницькі і святенницькі стереотипи української культури, модернізували, інтелектуалізували і лібералізували українську культуру, поширивши її дискурс нечуваними до того темами, зокрема такими, як жіноча сексуальність і свобода поведінки та вибору» [8, с. 173]. Спостерігається вплив не лише західноєвропейських мислителів на українських феміністок, але й зворотний рух. Зусиллями Лесі Українки та Ольги Кобилянської український феміністичний дискурс було введено в європейський контекст. Однак ця традиція, вважає С. Павличко, на довгі роки припинилася і була відновлена лише в 90-х роках ХХ ст. Напряму, в межах якого відбулося відродження фемінізму, може бути окреслений як український постмодернізм. Говорячи про фемінізм, С. Павличко звертає увагу на зв'язок українського фемінізму із західноєвропейським. Вона вважає фемінізм, принаймні той, який її цікавить, науковим, інтелектуальним явищем. Називаючи імена широко відомих у світовому культурологічному та філософському дискурсі феміністок Ю. Кристєвої, Е. Сіксу, Л. Ірігарей та інших, вона акцентує, що в їхніх творах містяться зразки сучасного фемінізму [10, с. 270].

Важливими темами в роботах представниць українського постмодернізму стали творчість і життєвий шлях видатних письменниць і громадських діячок ХІХ ст. Чималий пласт ідей і концептів українського постмодерного дискурсу пов'язаний з Лесею Українкою. Її яскраве життя привернуло увагу спершу С. Павличко, пізніше й інших вітчизняних авторок: В. Агєєвої, Т. Гундорової, О. Забужко тощо. Леся Українка, як зазначає С. Павличко, мала кілька романів, вона не визнавала необхідності формального шлюбу й одружилася зі своїм багаторічним другом К. Квіткою через настійливі прохання своєї матері Олени Пчілки. Дослідниця життя і творчості Л. Українки О. Забужко намагається зруйнувати міф про поетесу, створений патріархальним дискурсом чоловічого домінування попередніх часів. Відповідно до цього міфу Леся Українка була непривабливою хворою дівчиною, яка не користувалася успіхом у чоловіків і тому об'єктом її платонічної любові були жінки, особливо О. Кобилянська, з якою вона активно листувалася [4, с. 114]. На багатому матеріалі О. Забужко обґрунтовує концепцію, яка відповідає феміністичному постмодерному дискурсу. Згідно із цією позицією Леся Українка постає самодостатньою особистістю, що усвідомлювала свою жіночу і творчу ідентичність, ніколи не шукала схвальних оцінок

чоловіків за статевою ознакою, відкидала «приділену їй, як жінці, нішу «меншини», а це вже незаперечний бунт проти встановленого порядку гендерної субординації» [4, с. 118].

Досліджуючи творчість і життя Лесі Українки, вітчизняні представниці фемінізму використовують методологічні засоби, близькі до тих, що містяться у працях згаданих вище представниць західного постмодернізму, Серед цих підходів найчастіше застосовуються принципи відмінності, трансгресії, деконструкції.

У працях С. Павличко зазначається, що Л. Українка, починаючи з 90-х років XIX ст. постає як «зріла і мудра жінка, вже не «друга стать», а стать в-собі-й-для себе, сповна самоопанована і свідомо сили й наслідків свого самопізнання...». Тобто українська письменниця усвідомлювала свою *відмінність* від чоловіків, не потребувала схвалення свого оточення, оскільки завдяки інтелектуальному розвитку, вольовим якостям, творчій праці зуміла виявити себе непересічною особистістю і лідером.

О. Забужко виразно проводить ідею *відмінності* письменниці від оточення, її несприйняття загальноприйнятих уявлень про роль жінки й чоловіка у суспільстві. У її працях, особливо в книзі «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» [4] аргументовано доводиться, що українська письменниця перебувала на позиції жіночої самоідентичності, всіляко відстоювала свою незалежність і свободу думки. Йшлося про права не лише жінок, але й усіх пригноблених, якими в той час були жінки, селяни, робітники та ін. Цей мотив дуже істотний у західному постмодерністському філософському дискурсі, в якому чимало праць присвячено пригніченим верствам суспільства – жінкам, чужинцям, прихоськам, людям з нетрадиційною орієнтацією тощо [6]. У широко відомому вірші «Досвітні вогні» Л. Українка звертається до робітничого класу, якого експлуатували капіталісти-можновладці, і закликає робочих людей повстати («не бійся досвітньої мли, досвітні вогні запали»). Вона вважала, що всі робітники, незважаючи на їх національну належність та інші відмінності, повинні триматися одне одного проти їх головного ворога – капіталу. У додатку до книги польського соціаліста Ш. Дикштейна «Хто з чого живе» Леся Українка писала: «Свідомі робочі не повинні звертати увагу на те, хто з них якої віри чи якої національності (робочий-німець, наприклад, не повинен вважати, що він кращий за поляка, поляк за руського, руський – українець і т. п.), вони повинні однодушно триматися разом, оскільки в них усіх один ворог — клас багатіїв, капіталістів, який користується працею робочих» [5].

Представниці українського постмодернізму, застосовуючи принцип відмінності, розглядають проблему насильства в творчості Лесі Українки, адже різновидом насильства в традиційних суспільствах та й подекуди нині є пригнічення жінок. Йдеться про аналіз ряду її поезій: «В дому роботи, в країні неволі», «Вавилонський полон», «Йоганна, жінка Хусова» та ін. Підкреслюється, що пригнічення стосувалося тих, хто відрізнявся від пануючої верстви і не належав до чоловічої частини суспільства. В. Агеєва аналізує різні форми насильства і поневолення в творчості Лесі Українки, причому підкреслює, що насильство і пригнічення в даному випадку стосується не фізичного виразу, а більшою мірою психологічного та морального впливу [1, с. 78–93]. О. Забужко підкреслює, що самоідентифікація Лесі зі слабшим, здійснюється «з позиції, тобто апіорі слабшого, ... якщо не жінки, то єврея, негра, гомосексуаліста...» [4, с. 226]. При цьому йдеться не стільки про ідентифікацію з покривдженими, ... скільки про ствердження *«абсолютної вартості духовного опору поневоленню за будь-яких умов...»* [4, с. 226].

Леся Українка неодноразово зверталася до сюжетів, пов'язаних із життям ранніх християн («В катакомбах» та ін.). Її приваблювали почуття і вчинки жінок, які щиро вірили і жили по вірі. Одним із мотивів творчості письменниці є протиставлення гідної поведінки

жінок і недостойних вчинків чоловіків. Характерним у цьому аспекті є драматичний твір письменниці «Йоганна, жінка Хусова», присвячений одній із жінок-мироносиць, яка була серед тих, хто першими прийшли до Гробу Господнього, щоб помазати тіло Христа. Вони побачили порожню гробницю, ангела біля могили й отримали від нього добру звістку. Пізніше жінки розповіли про це учням Христа. Йоганна була серед жінок, які отримали і сповістили новину про воскресіння Господа [Луки 24: 10]. Ще в одному місці Святого Письма говориться про Йоганну, жінку Хуси, домоправителя Ірода, яка разом з іншими жінками супроводжувала Ісуса та апостолів в їх подорожах містами і селищами [Луки 8:1-3].

Твір Лесі Українки – це розповідь про самотність героїні, її вороже оточення, відсутність не тільки якогось кохання, а навіть і поваги до свого чоловіка. Традиційна мораль, що вимагала жіночої покорності, примусу жити з нелюбою людиною в ім'я застарілого розуміння обов'язку, поступатися своїми поглядами та прагненнями, заховуючи їх у глибині душі, прирікала її на тяжку долю без будь-якої надії на щастя. У цій драмі ми бачимо контрастну відмінність образу чоловіка – лицемірного, брутального Хуси – і його дружини Йоганни, високоморальної, лагідної й щирої жінки. У творі втілено прагнення Лесі Українки, які поділялися тогочасними інтелектуалами України, до емансипації від консервативних побутових явищ, застарілих поглядів, в тому числі й на другорядне місце жінки в суспільстві. Відроджувалась активність прогресивної спільноти щодо культурної діяльності на благо суспільства, зростало бажання щільніше долучитись до європейського культурного кола, в якому вже чимало часу поширювалися феміністичні тенденції. Леся Українка, яка втілювала у своїх творах такі тенденції, перебувала в центрі цих процесів, що набували популярності й в українських землях.

Одним із найбільш застосованих методологічних засобів у роботах представниць постмодерного лесезнавства є принцип *трансгресії*, вельми поширений в європейських феміністичних студіях загалом (Ю. Крістева [6], Л.Ірігарей [14], Д. Гаравей [13] та ін.). Сутність трансгресії полягає в подоланні кордонів, виході за межі усталених суспільних структур, через які влада здавна вписана в культуру, мову, історію. Трансгресія відбувається на тлі різниць, адже кордони встановлюються між відмінними явищами. Перехід кордонів передбачає усвідомлення границь дискурсивних структур. Однак йдеться не лише про перехід меж та їх руйнування, але й про утворення нових границь і перебирання на себе відповідальності за структурування культури, знання, мови, влади в іншому форматі.

Оксана Забужко вважає Лесю Українку трансгресором, адже письменниця світоглядно, через творчість, в особистому житті подолала кордони традиційного патріархального суспільства. Зі сторінок праці «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» Леся постає як представниця втраченої шляхетної «культури людей, що жили на тій граничній напрузі душевних сил, котрої інформаційна епоха вже не допускає, а безрелігійна свідомість блокує» [4, с. 12]. Завдяки усвідомленню своєї жіночої, а також творчої самоідентичності вона перетинає пороги, подолання яких уявлялося неможливим для жінок тогочасного суспільства. Леся бунтує проти родичів, які намагаються заборонити їй їхати до коханого, з яким вона не заручалася. Вона перебуває біля вмираючого, хворого на туберкульоз, доглядає і втішає його. Леся відчайдушно долає кордони, створені звичаєвими нормами, приписами, правилами поведінки, вона чинить так само, як багато героїнь її творів. Це було «доторком до гранично оголених підстав людської екзистенції» [4, с. 88]. Тим самим Леся кидає виклик авторитарно-владним структурам, проголошує їм своє самовладне жіноче «Ні!».

Важливим принципом у студіях українських феміністок постає *деконструкція*. Ж. Дерріда, який ввів у гуманітаристику цей принцип, пояснює, що позначене, тобто мова,

голос, письмо, не буває нейтральним. Воно істотно формує смисли, створює можливість різноманітних інтерпретацій. За Дерріди, віднайдення смислу відбувається не через пошук прихованих абсолютів, (трансцендентних позначених), але методом аналізу на рівні означників. Деконструкція розкриває витoki, з яких народжується смисл, через гру мовних форм, записаних текстів, лінгвістичних структур. Щоб розгледіти структури, їх слід демістифікувати, зняти шар їхньої поверхні [3, с. 567].

На думку О. Забужко, надзвичайно перспективно й цікаво для українських дослідників «договорити недоговорене, проявити недопроявлене, ...*деконструювати, щоб реконструювати...*» [4, с. 42]. Вона активно застосовує цей принцип у своїй книзі. Через особистість і творчість Лесі Українки, побачені завдяки деконструкції, відкривається цілий пласт української культури, невідомий нині материк, захований під нашаруваннями пізніших часів. Через прочитання в такий спосіб життя і творчості Лесі Українки постає (відроджується) невідома культура, тому можливо і «належить піднімати з архівів на світло дня нашу «затоплону Атлантиду»» [4, с. 612]. О. Забужко плекала задум – втрачену «Українчину Україну», якщо не реставрувати, то хоч би означити обриси затонулого материка. У процесі роботи над книгою цей материк ставав все більш виразним, живим, «дедалі виявляв свою «катакомбну» включеність, на багато поверхів ушлиб, у контекст ширшого – трансєвропейського – культурного материка, а відтак і пряму свою причетність до найбільш історичних драм християнської культури...» [4, с. 11]. Письменниця образно окреслює деконструйовану нею особистість Лесі Українки, як відшукану нитку від клубка, що дозволяє розмотувати справжню історію і культуру України вглиб навіть не століть, а й тисячоліть. Однею з таких ниток і виявився для української постмодерністки принцип деконструкції.

Важливою темою творчості представників постмодернізму є динаміка почуттів, пристрасті, любов, сексуальність, яку автори пов'язують з особистим життям видатних людей. Досліджуються дискурси кохання, мова літературних творів. С. Павличко наводить приклади філософських праць відповідної тематики: «Дискурс любові» Р. Барта, «Жадання в мові» Ю. Крістєвої та ін. В українському постмодернізмі спостерігається неабияка цікавість до відносин між відомими особистостями, їхніх пристрастей, життєвих історій, мови в листуваннях, що поставало необхідним матеріалом для застосування деконструкції. Особливу цікавість у цьому ключі, що втілюється в статтях і монографіях, було виявлено до Лесі Українки, її контактів зі С. Мержинським, листування з Ольгою Кобилянською тощо. Так, представниця українського постмодернізму В. Агеєва розглядала проблему деструкції куртуазного міфу кохання в творах Лесі Українки [1, с. 167–186]. Цю тематику розробляла Т. Гундорова; вона представила у своєму творі [2] Лесю Українку як жінку нового спрямування, таку, що не зосереджена цілком на чоловікові, має власний чуттєвий світ, свої інтереси. Леся постає не у звичному інфантильному вигляді, як хвора, нещасна дівчина, розчарована в чоловіках через неуспіх стосунків з ними. Це, за Т. Гундоровою, штовхає Лесю до платонічного роману з О. Кобилянською як близькою товаришкою не лише через подібність їхніх особистих драм, але й завдяки естетичним уподобанням двох творчих особистостей, схильних до бунтівних настроїв і дій проти традицій тогочасного суспільства. Такі стосунки були свого роду формою самозахисту жінок у патріархальному світі. О. Забужко вважає, що тут йдеться не лише і не стільки про самозахист цих надзвичайно інтелектуально і чуттєво розвинутих особистостей, але про необхідну фазу в розвитку їхньої зрілої жіночності, а також «всякого повноцінного особистісного психічного розвитку, без різниці статі» [4, с. 121].

С. Павличко зауважує, що сучасний фемінізм – це потужне інтелектуальне й наукове явище і що одним із важливих напрямів в його межах є дослідження мови любові, дискурсу кохання. Вона говорить про власний лінгвістичний аналіз листування О. Кобилян-

ської та Л. Українки, з якого випливало припущення про не реалізовані лесбійські фантазії цих письменниць. Зазначимо, що в цих дослідженнях С. Павличко застосовує методологічні особливості деконструкції, тобто прочитання текстів спрямоване нею на те, що ховається під поверхнею мовних конструкцій, на недоговорене, не висловлене прозоро, таке, що дуже делікатно, лише натяками міститься в цих листах. Українська феміністка звертає увагу на резонанс, який викликали її дослідження цього питання в середовищі вітчизняних охоронців цнотливості і традиційних орієнтацій видатних осіб нашої країни. Вона посилається на те, що дискурс про взаємне кохання відомих осіб однієї статі чимало віків існує в культурному просторі інших країн, і нікому не спадає на думку зчиняти галас з подібного приводу. Відзначається неможливість уявити, щоб хтось за такі мотиви у творчості і листуванні засуджував Вірджинію Вулф, Андре Жіда, Марселя Пруста, Томаса Мана, Мішеля Фуко, Зінаїду Гіппіус, Марину Цветаєву. «Наші письменники безстатеві, – іронізує С. Павличко, д– вони присвячували своє життя тільки народові або чистій естетиці. Рівень такого суспільного дискурсу свідчить про культурне відставання років на сто. Принаймні від Лесі Українки з Кобилянською інтелектуально і культурно оборонці їхніх авторитетів відстали... Сучасна українська література лише потроху відкриває для себе еротичну мову (не тему, а мову...)» [9, с. 253], адже як тема вона здавна існувала в художніх та інших текстах класиків української літератури.

Творчість і життя видатної української письменниці і громадської діячки Лесі Українки були і є надзвичайно цікавим предметом досліджень як у нашій країні, так і за її межами. Причинами цього є не лише її геніальність, здатність відобразити в творчості болючі проблеми людської екзистенції, але й те, що вона сприяла поширенню знань про Україну в середовищі європейських мислителів, а також долученню українських інтелектуалів і широкої української громадськості до надбань світової культури. У даній статті цей аспект діяльності Лесі Українки представлений достатньою мірою. Нові імпульси дослідження життя і творчості видатної письменниці з'явилися завдяки методології постмодернізму, яку активно використовують представниці українського фемінізму. В опрацюванні тем, пов'язаних із Лесею Українкою, найбільш застосовними постали принципи відмінності, трансгресії та деконструкції. Показано, як завдяки цим принципам українські інтелектуалки С. Павличко, В. Агєєва, Т. Гундорова, О. Забужко представили Лесею в усій драматичності її справжнього життя і могутності її особистості. Через глибокі й оригінальні дослідження українських феміністок образ Лесі Українки став провідною зіркою до невідомих пластів української культури, захованих під нашаруваннями пізніших часів.

Список використаної літератури

1. Агєєва В.П. Поетика зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. Київ : Либідь, 1999. 264 с.
2. Гундорова Т. *Femina Melancholica*: Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ : Критика, 2002. 574 с.
3. Деріда Ж. Письмо та відмінність; [пер з франц. В. Шовкун]. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 602 с.
4. Забужко О. *Notre Dame d'Ukraine*: Українка в конфлікті міфологій. Київ : Факт, 2007. 640 с.
5. Королев Д. Увидим ли мы «досвітні огні» во мраке самой темной ночи? / «2000 формат», 2021, 25 февраля – 3 марта.
6. Крістева Ю. Полілог; [пер з франц. П. Тарашук]. Київ : Юніверс, 2004. 480 с.
7. Павличко С. Посттоталітарна культура як носій зневаги до жінок / С. Павличко. *Фемінізм*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 58–65.

8. Павличко С. Чи можливий в Україні фемінізм? С. Павличко. *Фемінізм*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 167–176.
9. Павличко С. «Я вважаю Львів рідним своїм, своїм ідеальним містом». С. Павличко. *Фемінізм*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 251–254.
10. Павличко С. «Момент відкриття такої солодкий». С. Павличко. *Фемінізм*. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 267–280.
11. Повторева С.М. Структурний підхід – структуралізм – постструктуралізм (еволюція методології та її поширення в гуманітарних студіях) : монографія. Львів : Вид-во Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 332 с.
12. Скупейко Л. Мотив свободи-через-страждання у творчості Лесі Українки (психотипологія образів Прометея й Ісуса Христа). *Слово і Час*. 2017. № 12. С. 6–20.
13. Naraway D. Staying with the Trouble: Making Kin in the Chuthulucene (Experimental Futures). *Duke University*. 2018. № 1-2.
14. Irigaray, Luce. *Speculum of the Other Woman*. New York : Cornell University Press, 1985.

LESIA UKRAINKA'S IMAGE IN KONTEXT OF UKRAINIAN POSTMODERNISM

Svitlana Povtoreva

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Philosophy
Mytropolyta Andreia str., 5, 79013, Lviv, Ukraine*

The article considers the peculiarity to use the methodology of postmodernism by representatives of Ukrainian feminism (S. Pavlichko, V. Agejeva, T. Hundorova, O. Zabushko) in the context of Lesia Ukrainka's life and works. The principles of difference, transgression and deconstruction are the main methods which use in the Ukrainian postmodernism. author deduct, that therefore Ukrainian feminists thanks to this methodology connect modern Ukrainian philosophy to new European tendencies in the humanitarian sphere and diffuse Ukrainian cultural heritage in Europe. On the base of principles of the difference Ukrainian postmodernists analyze some forms of psychological and moral violence and subjugation in the Lesia Ukrainka's works. In the article accents that Lesia Ukrainka's identification connects with her empathy to weak social layers – women, workers, national, racial and gender minorities and so on. Use the transgression principle allow the Ukrainian postmodernists to introduce in Lesia Ukrainka's image the person which realized own female and creative self-respect. Therefore, she can overcome the boundary which built by traditional society, to revolt, to straggle for own rights and freedom. By author's mind, Ukrainian feminists using deconstruction principle in the research of Lesia Ukrainka's life and works open unknown latent layers of Ukrainian culture. The author of the articles notes that the studies of Ukrainian feminists on the life and work of Lesia Ukrainka create a lot of criticism from traditionalist researchers. Representatives of Ukrainian postmodernism respond ironically to these accusations. They consider obsolete the traditional philosophical and literary approaches, according to which dedicated people devoted their lives only to folk or aesthetic. Finding the principles used by Ukrainian feminists (as discussed in the article) allows us to see the life and work of prominent people, including Lesia Ukrainka, in the full extent of their existence. Despite the rich literature dedicated to Lesya Ukrainka, there is still a lot of mystery in her personality, and this attracts researchers in Ukraine and abroad. The spiritual strength of the Ukrainian writer is an example for young people not to succumb to difficulties, to persevere towards their goal, to live with dignity.

Key words: difference, deconstruction, Ukrainian postmodernism, transgression, feminism.